

Sammanställning från Hållbarhetsdagen

den 16/10 2020, kl. 9:00-15:00 , Ulricehamn, Bogesund

Det finns många motstridiga intressen kring vattenmiljön och vattenkraft och ofta saknas utrymme där olika intressen kan mötas för att ha en dialog. Syftet med dagen var att prova hur vi kan skapa en sådan mötesplats och om man kan utveckla det vidare. Syftet var även att belysa olika perspektiv kring vattendragen både vad gäller biologisk mångfald, vattenkraft och annat för att försöka öka den gemensamma kunskapen och helhetsförståelsen. *Vilka värden vill finnas i Åtrans avrinningsområde? Hur vi kan öka dialogen och samverka för att hitta kreativa lösningar? Kan vattenrådet ha en roll i detta?*

Vi var 28 personer på plats. Antalet deltagare var begränsat på grund av Corona men det fanns också möjlighet att delta digitalt via Zoom där ytterligare sju personer deltog. Det var första gången vattenrådet testade denna teknik och det visade sig inte vara helt lätt att både ha fysiskt och digitalt möte samtidigt.

Under mötet deltog fiskevattenägare, vattenkraftägare, Älvräddarna, sportfiskare, kommunbiologer, kommunpolitiker, Ekomuséet, LRF, Naturskyddsföreningen, Länsstyrelsen i Västra Götalands och Hallands län, Vattenkraftens miljöfond, en riksdagsrepresentant och Åtrans vattenråd.

Åtgärdssamordnare Johan Andersson var moderator under dagen och verksamhetsutvecklare Peter Nolbrant ledde workshopen.

Programmet under dagen

Läs mer i presentationerna: <https://www.atransvattenrad.se/447647876>

- **Välkommen, vilka vattenrådet är och syfte med dagen.** *Wanja Wallemyr, vattenrådets ordförande.*
- **Helhetssyn på hydromorfologi och biologi.** *Peter Nolbrant, BioDivers.* Om processer som skapar nödvändiga miljöer för den biologiska mångfalden i och kring Åtran, och hur människan påverkar dessa processer. Transporten av material som sten, grus och sand längs vattendragen är en sådan viktig process.
- **Kraftproducenter från Åtran berättade om sin verksamhet och hur produktionen ser ut i Åtran.** *Johan Tielman och Magnus Carlsson, vattenkraftsägare och medlemmar i vattenrådet.* Man berättade om sina verksamheter samt om vikten av reglerkraft i både större och mindre skala och hur man också jobbar för att förbättra miljön i och kring vattenkraftverk. Just nu avvaktar man den Nationella planen för att kunna få ta del av Miljöfondens pengar som den storskaliga vattenkraften har avsatt medel till. Magnus berättade även om tankar om framtida lokal vätgasproduktion.
- **För en mer hållbar vattenkraft.** *Joakim Danke Wiberg, Vattenkraftens Miljöfond.* Miljöfonden berättar om sitt arbete och tidplan. Processen måste genomsyras av samverkan mellan alla – från verksamhetsutövare till myndigheternas allmänna intresse. Det är viktigt att pengarna ska räcka till alla som vill ansöka om moderna miljövillkor.
- **Vattenförvaltning och vattenkraft.** *Joakim Kruse, Vattenmyndigheten Bottenhavet.* Om vattenmyndigheternas roll för ramdirektivet för vatten: säkerställa hållbara ekosystem och tillgång till rent dricksvatten. Fokus är hållbart nyttjande av vatten - inte återskapa ursprungliga förhållanden.

Fördjupad översyn av avrinningsområden med verksamheter som ska provas enligt NAP 2022-2024.

- **Länsstyrelsens roll i omprövning och tillsyn.** *Morgan Jentzen, Länsstyrelsen i Västra Götaland.* Om hur processen och planen för samverkan i den nationella omprövningen av vattenkraften ser ut. Samråd om MKN i de vattenförekomster som påverkas av NAP åren 2022-2024 startar 1 mars 2021-30 april 2021. Här hanteras de vattenförekomster som blir utpekade som KMV på grund av påverkan av vattenkraft. Beslut i december 2021. Man var också tydlig med att man inte kan jobba som man har gjort hittills utan det krävs ett nytt arbetssätt. Viktigt att kommunerna och de lokala vattenråden är delaktiga.
- **Älvräddarna.** *Christer Borg och Margaretha Svenning* berättade om verksamheten och deras perspektiv på vattendrag och den nationella prövningsplanen samt juridiken kring vattenkraften. Andelen av elproduktionen fördelat på olika storlekar av kraftverk visades där kraftverk >10 MW står för ca 95 % av elproduktionen. Man berättade om Älvräddarnas överklagande av NAP:en med hänvisning till befintliga lagar. Man är emot taket på 1,5 TWh bortfall. De betonade vikten av tillsyn på vattenkraftverken i väntan på omprövningarna. Älvräddarna hjälper till med ansökningar och juridisk kompetens för den som önskar avveckling av kraftverk.
- **Centerpartiets energitalesperson** *Rickard Nordin* om deras syn på frågan kring vattenkraft kontra andra särintressen. Man vill ha så liten påverkan som möjligt på reglerkraft förmågan och hålla sig till det nationella riktvärdet på -1,5 TWh men också ha hänsyn mot miljö, kulturvärden mm. En fördelning av åtgärdsutrymme per HARO ska göras och det finns ett uppdrag till myndigheterna. Politiken kommer att bevaka så att alla möjligheter till undantag som Vattendirektivet medger utnyttjas. Sverige sticker ut i jämförelse med andra länder genom att ha relativt få KMV utpekade. Bedömningen är att de tio miljarderna i Vattenkraftens miljöfond kommer räcka, men om de inte gör det, kommer politiken agera. (För detta föredrag finns ingen presentation.)
- **Workshop med frågorna:**
  - *Vad behövs för att få en bra samverkan kring vattnet? Ökad samsyn?*
  - *Vilka värden vill vi värna om i området*

Vi startade med enskild reflektion i fem minuter och därefter i mindre grupper i 45 minuter. Grupperna berättade sedan om vilka tankar som kommit upp. Syftet var att göra en tankeinventering där man skulle få med en bred mångfald av tankar. Man behövde alltså inte vara överens utan var och en berättade om sina tankar som sammanställdes gemensamt i gruppen. En dirigent utsågs som skulle se till att alla fick komma till tals.
- **Sammanfattning och diskussion.** Hur ska vi fortsätta?

Sammanfattningsvis känns det som dagen fyllde sitt syfte genom att ge en ökad gemensam grundkunskap. Det var bra föredragningar som gav ett brett perspektiv utifrån olika ingångar och intressen. Mötet gav input till myndigheterna och till andra. Samtidigt fick vi ansikten på varandra och kunde på så sätt lära kanna varandra lite bättre. Vi upplevde det som ett positivt och respektfullt möte med ett bra samtalsklimat i grupperna. Det blev bra dialoger där det även betonades att man inte måste vara överens. Det viktiga är att ha dialoger där vi kan utbyta kunskaper, erfarenheter, bli klokare och kanske hitta kreativa lösningar. Vi kan både hitta saker där vi har samsyn och andra delar där vi har olika ståndpunkter. Detta är en grund för att kunna samverka mer. Man talade också om att vattenråden har en viktig roll i det fortsatta arbetet.

Några tankar från slutdiskussionen:

- Vi ska samla kunskap och vara kunskapsspridare.
- Vi kan erbjuda ett ställe där man kan samverka.
- Rätt att samla intressen och stötta en bredare samverkan. Ett stöd för myndigheter.
- Dagens sätt att jobba är rätt.
- Gärna fortsättning med en dag två.
- Vattendrag lever, de är inte statiska.
- Bra arrangerat och bra lagom långa föredrag.
- Behöver ha med fler kvinnor.
- Jobba vidare med skolor.
- Även tankar om klimatförändringar behöver vara med. Våtmarker för att hålla kvar vatten i landskapet.

Några citat från grupparbetet som kanske säger något om dagen: "Jag blev inspirerad av arbetsmetoden, den tar jag med mig." och "Det här är kul!"

Resultat från workshopen

Vi gjorde ett försök att kliva ur våra olika roller för att delta som personer. Alla startade med att själva fundera i fem minuter kring frågorna. De tankar som kom upp fick man i uppdrag att skriva ner på post-it lappar. Därefter delades man in i mindre grupper (3-5 personer, zoom-gruppen fick vara en egen grupp). I grupperna gick man laget runt för att berätta om sina lappar. Man behövde inte försvara eller argumentera, utan istället lyssna på varandras tankar. Det handlade inte om att behöva bli överens utan om att få fram så många perspektiv, idéer och tankar som möjligt. När alla lappar var utlagda på bordet fick man även uppgift att sortera tankarna i högar och sätta rubrik på dessa och på så sätt få en struktur. Slutligen redovisade grupperna för övriga vad som kommit fram,

Frågor:

1. Vad behövs för att få en bra samverkan kring vattnet? Ökad samsyn?
2. Vilka värden vill vi värna om i området?

Grupp 1

Fråga 1

- ❖ Studiebesök (kraftverk, kulturmiljö, biologiska)
- ❖ Lyssna
- ❖ Öka kunskapen kring vatten
- ❖ Kunskap, kunskap, kunskap
- ❖ Samma tillgång till kunskap.
- ❖ Nätverka
- ❖ Lyssna på varandra
- ❖ Studiebesök

Fråga 2

- ❖ Ekologiskt fungerande vattendrag
- ❖ Ekosystemtjänster
- ❖ Biologisk mångfald

Grupp 2

Fråga 1

- ❖ Faktaplattform
- ❖ Acceptera oenighet
- ❖ Gemensam syn på hur det ser ut idag

- ❖ Rimliga krav på åtgärder som inte hotar verksamheten. Då finns det förutsättningar för god samverkan,
- ❖ Åtgärder som gör biologisk nytta av mer än marginell betydelse gynnar god samverkan
- ❖ Stor byråkrati gynnar inte god samverkan
- ❖ Effektuera två samverkansgrupper som officiella parter i miljöprövningen, nedre/övre Ätran
- ❖ Tillit/respekt, Ge/ta, Lyssna/tala

Fråga 2

- ❖ Göra något bra ännu bättre
- ❖ Livet över, i och under vattnet
- ❖ Biologin i strömmande vatten
- ❖ Värna om stoltheten över Ätran och våra respektive verksamheter/organisationer
- ❖ Måste kunna åtgärda "katastroffall" med förtur före Napen

Grupp 3

Fråga 1

- ❖ Öppenhet för olika perspektiv
- ❖ Öppenhet, lyssnande
- ❖ Kunskap
- ❖ Kommunikation
- ❖ Möten
- ❖ Förståelse
- ❖ Gemensam kunskapsgrund

Fråga 2

- ❖ Kulturvärden
- ❖ Att man ska kunna bedriva sin verksamhet
- ❖ Bidra till omställningsmöjligheter
- ❖ Mota invasiva arter

Grupp 4

Fråga 1

- ❖ **Process**
  - Mötesplatser
  - Stor respekt för verksamheter som berörs
  - Intresse, gemensamma nämnare
  - Bra start
  - Vi samverkar i vattenråd, i olika föreningar (ofta intresseföreningar), politiskt osv.
  - Underifrånperspektiv
  - Information på olika nivåer för olika intressenter
  - Jämbördiga parter
  - Lika rättigheter – naturen bör också ha rättigheter
- ❖ **Kunskap**
  - Kunskap om vattnets värden.
  - Kunskap om vattendragens behov.
  - Mer kunskap gynnar även ökad samsyn och förståelse för olika ingångar eller ståndpunkter
  - Vi behöver ta reda på vilken potential olika tänkbara åtgärder har samt produktionspåverkan och kostnader för dessa.
  - Vi behöver veta var vi har värdekärnor och deras nuvarande status och påverkanstryck
  - Effektiva miljöåtgärder i vattnet – inte i juridik.
  - Etablerade vetenskapliga och accepterade metoder
- ❖ **Resurser-Finansiering**
  - Ekonomiska resurser
  - Åtgärdssamordnarna är viktiga i samverkansarbetet

Fråga 2

- ❖ Ekologiskt hållbart tillstånd
- ❖ Hållbart brukande
- ❖ Rekreativvärden
- ❖ God drickbar vattenkvalitet
- ❖ Naturliga processer
- ❖ Värna det vilda
- ❖ Naturvärden, ekologiska samspel. Bort med invasiva arter.
- ❖ Sannolikt bör åtgärder som behövs för att uppnå gynnsam bevarandestatus i Natura 2000-områden prioriteras.

Grupp 5**Fråga 1**

- ❖ Avvägning mellan långsiktighet och action.
- ❖ Möjlighet till möten/dialog (mötesplatser)
- ❖ Gemensam målbild och kunskapsbas
- ❖ Samordningsresurser
- ❖ Förtroende

Fråga 2

- ❖ Ekosystemtjänster
- ❖ Livsmedelsproduktion (i och kring vattnet)
- ❖ Rent vatten
- ❖ Biologisk mångfald, grön infrastruktur
- ❖ Elproduktion/näringsverksamhet
- ❖ Tillgång till vatten i landskapet
- ❖ Friluftsliv, rekreation, turism
- ❖ Kulturmiljö
- ❖ Värden som är okända idag men viktiga i morgon

Ätrans vattenråd – tankar om framtida möten

- ❖ Bra dagar för att öka kunskapen
- ❖ Trafikverkets dammar
- ❖ Goda exempel
- ❖ Uppföljning av fiskvägar
- ❖ Jobba med att inventera och prioritera vattenresursen
- ❖ Grundvattenbildningen i landskapet

Zoom-gruppen**Fråga 1**

För att kunna få en ökad samsyn krävs kunskap och transparens. En sak som krävs för att uppnå detta är fungerande egenkontroll av verksamheter - inklusive vattenkraften - gällande verksamhetens påverkan på miljövärden. Exempel: Älvräddarna visade bilder på ålar som dött på intagsgallret vid vattenkraftverk. Egenkontroll omfattande att räkna antalet av de ålar som dör till följd av verksamheten. Och t.ex. fisk som stängs in på en torrfåra efter att verksamhetens reglering tappat vatten till torrfåran.

Fråga 2

De värden vi vill värna är de miljövärden som egenkontrollen konstaterat skadas och således är i särskilt behov av att värnas.